

Židovská náboženská obec v Turzovke (2)

V predchádzajúcom čísle Spolkového hlásnika sme sa venovali najstarším dejinám Židovskej náboženskej obce v Turzovke. V tejto časti sa budeme venovať dvom najstarším turzovským židovským rodom – HOFFMANN A LANGFELDER. Z týchto rodín pochádzajú aj mnohí významní vzdelanci. Najvýznamnejším z nich je MUDr. Armin Hoffmann (1874 – 1944), ktorý ešte pred Alexandrom Flemingom objavil penicilín. Jeho pamätná doska bola v minulom roku osadená na budovu kultúrneho domu v Turzovke.

ROD HOFFMANN

Už v minulom čísle sme uviedli, že zakladateľom turzovskej vetvy tohto rodu bol **Samuel Levko Hoffmann**, ktorý prišiel z Bytče do Turzovky v polovici 18. storočia. Spomína sa v cenzu z roku 1767. V centre Turzovky postavil murovaný dom na panskom pozemku (na mieste neskoršej Konzervárne), kde si prenajímaval od pánstva regálne právo výčapu. Mal troch synov – Abraháma, Mareka (* 1764 Turzovka) a Jakuba (* 1771 Turzovka).

Marek Hoffmann získal, rovnako ako jeho otec, regálne právo výčapu. V roku 1792 kúpil od Jána Stračíka pozemok na Fojtovej roli, na ktorom bola postavená panská krčma zvaná Harcovňa. V roku 1793 uzatvorili bratia Marek a Abrahám Hoffmannovci kontrakt so Strečnianskym panstvom ohľadom výroby páleného a rozolíša (likéru) pre potreby panstva.

Marek Hoffmann mal syna **Mojžiša** (* 18. 2. 1792 Turzovka), ktorý pokračoval v rodinnom podnikaní. Bol hostsinským a obchodníkom. Býval v Turzovke č. d. 51 (na mieste neskoršej Konzervárne). V roku 1810 sa oženil s Máriou Langfelderovou (* 1792), s ktorou mal tri deti – Ester Ernestína, vydatá Eiserová (* 1812 † 1871 Rajec), Abrahám Mojžiš (* 1818) a Michal (1821 – 1873). S druhou manželkou Annou rod. Folkmannovou (pôvodom z Papradna) mal až deväť detí – Eva vyd. Haasová (* 1827), Zuzana vyd. Löwiová (* 1829), Anna vyd. Langfelderová (* 1830), Izrael (* 1832), Gabriel (1834 – 1903), dvojčičky Jozef Mojžiš a Rafael (* 1835), Rozália (* 1842) a Daniel Marek (* 1847), ktorý bol v roku 1866 zapísaný medzi poslucháčmi Viedenskej univerzity.

Hoffmannov dom a hostinec (dnešná pešia zóna).

Gabriel Hoffmann (* 28. 2. 1834 Turzovka č. 51 † 1903 Turzovka), syn Mojžiša, bol obchodník s drevom a so zmiešaným tovarom. Pôsobil aj ako člen obecného zastupiteľstva. V roku 1865 sa v Turzovke oženil s Júliou Straussovou z Námestova (1840 – 1912), s ktorou mal osem detí – Arnold, Filip, Hermína, Arpád, Armin, Frederika, Irma a Ludovít. Dcéra Frederika (* 24. 5. 1875) sa vydala za svojho bratranca Mórica Hoffmanna (* 10. 2. 1873), syna Rafaela. Bývali v rodičovskom dome č. p. 51 (vedľa synagógy), kde prevádzkovali hostinec, reštauráciu a kaviareň, na ktorú získala Frederika Hoffmannová živnostenské oprávnenie v roku 1912. Obaja boli deportovaní v júni 1942 do koncentračného tábora v poľskom Sobibore, kde zomreli 27. novembra 1942.

MUDr. Armin Hoffmann.

Syn **MUDr. Armin Hoffmann** (* 26. 3. 1874 Turzovka č. 51 † 3. 9. 1944 Snina) študoval na gymnáziu v Žiline, následne medicínu v Budapešti. V rokoch 1905 – 1907 pôsobil ako praktický lekár v maďarskej obci Forov. Tu sa mu narodili aj dvaja synovia Viktor (1905 – 1975) a Gabriel (1907 – 1998), ktorí boli neskôr významní sninskí lekári. V roku 1908 Armin Hoffmann

pracoval ako sekundárny lekár v nemocnici sv. Alžbety v Budapešti. Následne sa presťahoval do Stropkova, kde pôsobil do roku 1914. Po vypuknutí vojny sa presťahoval do Sniny, kde celý život pôsobil ako obvodný lekár. Už okolo roku 1916 sa dopracoval k prelomovému poznaniu. Pri liečbe horúčkových stavov a podvýživy podával pacientom glukózové injekcie, ktoré si sám pripravoval. Všimol si, že keď podal injekciu z ampuliek, ktoré mal otvorené viac ako 10 dní, došlo v mnohých prípadoch k neočakávanému zvratu ochorenia. Výsledok pozorovania si zapísal do svojich poznámok: „Plesne, ktoré sa rozmnožujú v zriedenom roztoku glukózy, vylučujú do svojho životného prostredia látku, ktorá je schopná usmrcovať rôzne baktérie i v skúmavke i v živom tele...“. Ampulky s plesňovými vláknami aplikoval na seba, ako aj na členoch svojej vlastnej rodiny. Keď v roku 1919 vypukla epidémia španielskej chrípky, rozhodol sa tieto injekcie použiť masovo. Podarilo sa mu tak ešte pred Alexandrom Flemingom objaviť liečivý účinok plesne Penicillium. Armin Hoffmann sa vo februári 1942 nechal pokrstiť, čím sa mu podarilo vyhnúť následným deportáciám. Zomrel v septembri 1944 v Snine, kde je aj pochovaný na katolíckom cintoríne.

ROD LANGFELDER

Zakladateľom rodu bol **Dávid Langfelder**, ktorý ako naznačuje jeho priezvisko, pochádzal z Dlhého Poľa. Narodil sa okolo roku 1788. V Turzovke sa prvýkrát spomína v súpise Židov z roku 1820. Bol hostsinským a obchodníkom. Prenajímaval si panskú krčmu zvanú Harcovňa, ktorú neskôr aj odkúpil a býval v nej spolu so svojou rodinou. Nachádzala sa pri križovatke dnešných ulíc

Pohľad na dnešnú križovatku ulíc M. R. Štefánika a Beskydskej. Vľavo krčma Harcovňa, vpravo Langfelderov dom.

Beskydskej a M. R. Štefánika. Pri číslování domov dostala č. p. 69. Dávid Langfelder sa oženil v roku 1822 so Sali Langfelderovou (1801 – 1867) z Púchova, s ktorou mal sedem synov – Adolf (* 1823), Mojžiš (1825 – 1884), Gabriel (1833 – 1885), Benjamín (1837 – 1884), Rafael (1839 – 1861), Žigmund (1843 – 1909) a Samuel (* 1845). Dávid Langfelder zomrel 7. marca 1853 v Turzovke č. 69. Jeho najstarší syn Adolf bol obchodník, oženil sa v roku 1852 s Annou Hoffmannovou, dcérou Mojžiša. Gabriel bol obchodník s drevom, v roku 1854 sa oženil s Pavlínou Langfelderovou z Čadce. Benjamín bol pekárskym majstrom v Turzovke.

Žigmund Langfelder (* 15. 2. 1843 † 1909), syn Dávida, bol hostsinským a obchodníkom s rozličným tovarom. Po otcovi zdedil krčmu Harcovňa. Od roku 1886 bol aj členom obecného zastupiteľstva. V podnikaní sa mu darilo, kúpil aj dva susedné domy na Harcovni (pri križovatke ulíc Beskydskej a M. R. Štefánika), jeden z nich (č. p. 64) stál na mieste dnešnej policajnej stanice. Oženil sa v roku 1874 s Júliou Hammermüllerovou (* 1852), ktorá pochádzala z oravskej dediny Rabča. Vo svojom testamente zo 4. januára 1909 píše: „Počas práve 35 rokov šťastného manželského stavu s mojou milovanou manželkou Júliou rode nou Hammermüllerovou, sme my, totiž ja a moja manželka čínorodou prácou, sporivosťou a poctivosťou existujúci majetok spoločne nadobudli...“ Mali spolu dvoch synov a štyri dcéry: Terézia vyd. Kozmová (* 1875), Ema vyd. Grossmannová (* 1876), Dávid (* 1877), Oľga vyd. Izakovičová (* 1878), Eduard (* 1881), Irena vyd. Teleková (* 1889). Syn Dávid si v roku 1900 zmenil priezvisko na Tarján a v roku 1904 odišiel do Ameriky.

Pečiatka Žigmunda Langfeldera.

Syn **Dr. Eduard Langfelder** (* 3. 2. 1881 Turzovka č. 64 † 1945) býval v Žiline. Oženil sa s Ruženou Polákovou (* 1889 † 1944) zo Žiliny. Mali spolu syna Štefana (* 20. 1. 1919), ktorý študoval na Pražskom konzervatóriu. Celá rodina bola v roku 1944 deportovaná do zaisťovacieho tábora v Ilave. Eduard Langfelder zomrel v januári 1945 niekde v horách pri úteku pred nacistami. Jeho manželka bola zavraždená v októbri 1944 príslušníkmi Hlinkovej gardy. Syn **Štefan** si zmenil priezvisko na Lucký (podľa rodného priezviska starej matky), odsťahoval sa do Prahy, kde vyštudoval hudobnú vedu na Karlovej univerzite a stal sa významným hudobným skladateľom. Zomrel v Prahe v roku 2006.

(Pokračovanie nabudúce)

PRIPOMÍNAME SI

Dňa 27. marca 2023 uplynulo 40 rokov od času, keď vo Svinnej zomrel turzovský rodák, kňaz, básnik, prekladateľ, predstaviteľ slovenskej katolíckej moderny **JÁN HARANTA**.

Ján Haranta.